

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL SUDA

PREDMET VUJNOVIĆ protiv HRVATSKE

(Zahtjev br. 32349/16)

PRESUDA

Članak 6. stavak 1. (građanski aspekt) • Pitanje u pogledu načela pravne sigurnosti • Izračun roka zastare za zahtjev za naknadu štete protiv države zbog stradavanja srodnika od strane vojnika 1993. godine za čiju se sudbinu saznalo tek na kasniji datum • Izračun roka zastare za podnošenje zahtjeva za naknadu štete ne od datuma pravomoćnosti rješenja o proglašenju smrti, već od ranijeg datuma, nije u suprotnosti s praksom Vrhovnog suda • Pristup Sudu • Način na koji je Vrhovni sud računao objektivni rok zastare od pet godina za podnošenje zahtjeva za naknadu štete ne predstavlja nerazmjerno ograničenje

STRASBOURG

11. lipnja 2020.

Ova presuda postaje konačna pod okolnostima navedenima u članku 44. stavku 2. Konvencije. Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

U predmetu Vujnović protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

Krzysztof Wojtyczek, *predsjednik*,

Ksenija Turković,

Aleš Pejchal,

Pere Pastor Vilanova,

Pauliine Koskelo,

Tim Eicke,

Jovan Ilievski, *suci*,

i Abel Campos, *tajnik Odjela*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost održanog 5. svibnja 2020. godine,

donosi sljedeću presudu koja je usvojena na navedeni datum:

POSTUPAK

1. Postupak u ovome predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 32349/16) protiv Republike Hrvatske koji je hrvatski državljanin g. Dušan Vujnović („podnositelj zahtjeva“) podnio Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija“) dana 2. lipnja 2016. godine.

2. Podnositelja zahtjeva zastupala je gđa S. Čanković, odvjetnica iz Zagreba. Hrvatsku Vladu („Vlada“) zastupala je njezina zastupnica, gđa Š. Stažnik.

3. Podnositelj zahtjeva naveo je da nije poštovana postupovna obveza iz članka 2. Konvencije; nadalje je naveo da je, u suprotnosti s člankom 6. stavkom 1. Konvencije, praksa Vrhovnog suda u pogledu načina računanja roka zastare za podnošenje zahtjeva za naknadu štete bila nedosljedna i da mu je zbog načina na koji je primijenjena u njegovu predmetu bilo uskraćeno pravo na pristup sudu.

4. Dana 15. rujna 2016. Vlada je primila obavijest o prigovorima na temelju članka 2. i članka 6. stavka 1. Konvencije, a ostatak zahtjeva proglašen je nedopuštenim sukladno pravilu 54. stavku 3. Poslovnika Suda. Dana 11. veljače 2020. stranke su pozvane da podnesu dodatna očitovanja sukladno pravilu 54. stavku 2. točki (c) Poslovnika Suda.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

5. Podnositelj zahtjeva rođen je 1963. godine i živi u Zagrebu.

A. Pozadina predmeta

6. U lipnju 1991. godine Hrvatska je proglasila neovisnost od bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (dalje u tekstu: „SFRJ“) i prekinula svoje veze s tim entitetom u listopadu 1991. godine. Iste je godine započeo rat u Hrvatskoj.

7. Tijekom 1991. i 1992. godine srpske paravojne postrojbe preuzele su kontrolu nad otprilike trećinom teritorija Hrvatske i proglasile Srpsku autonomnu oblast Krajinu, a kasnije Republiku Srpsku Krajinu (dalje u tekstu: Krajina). Područje južno od grada Gospića zvano Medački džep postalo je dijelom Krajine.

8. U rujnu 1993. godine Hrvatska vojska provela je vojnu operaciju s ciljem povratka kontrole nad Medačkim džepom. Operacija pod kodnim imenom „Džep-93“ započela je rano ujutro 9. rujna 1993. godine i trajala je dva dana. Kao rezultat, Hrvatska vojska u potpunosti je uspostavila kontrolu nad Medačkim džepom.

9. Nakon vojne operacije, pedeset i jedno tijelo osoba ubijenih tijekom operacije pronađeno je i predano forenzičkom odjelu Zavoda za sudsku medicinu Medicinskog fakulteta Rijeka. Dana 15. i 16. rujna 1993. tri su liječnika izvršila vanjski pregled tijela, fotografirala su ih i utvrdila vjerojatne uzroke smrti. U pisanom zapisniku o pregledu, tijela su označena brojevima i nisu navedeni nikakvi identifikacijski podaci.

10. Dana 15. rujna 1993. potpisan je sporazum o primirju između sukobljenih strana, a Medački džep postao je demilitarizirana zona pod nadzorom snaga Ujedinjenih naroda (UNPROFOR).

11. Hrvatska vojska povukla se iz Medačkog džepa 17. rujna 1993. godine u 18.00 sati. Istoga dana, hrvatske vlasti predale su srpskim vlastima pedeset i jedno mrtvo tijelo pronađeno na području Medačkog džepa, zajedno s popratnom dokumentacijom.

B. Istraga zločina počinjenih tijekom operacije Džep-93

12. Dana 11. listopada 2002. osnovana je radna skupina u kojoj su sudjelovali policijski službenici iz različitih policijskih uprava u svrhu istraživanja događaja koji su se dogodili u Medačkom džepu tijekom i nakon operacije Džep-93. Nakon toga, krajem 2002. i početkom 2003. godine, obavljani su obavijesni razgovori s brojnim osobama, među ostalim s bivšim

i sadašnjim pripadnicima Hrvatske vojske i policije, bivšim pripadnicima srpskih postrojbi, liječnicima koji su pregledali tijela pronađena u Medačkom džepu te civilima koji su bili prisutni u Medačkom džepu tijekom operacije. Prikupljena je vojna, medicinska i obavještajna dokumentacija povezana s operacijom, uključujući izvješće o vanjskom pregledu tijela pronađenih u Medačkom džepu (vidi stavak 9. ove presude). Pribavljena je optužnica tužiteljice Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju (dalje u tekstu: „tužiteljica MKSJ-a“) od 23. kolovoza 2002. godine protiv generala Hrvatske vojske J.B.-a, zajedno s popisom dvadeset i devetero civila ubijenih tijekom operacije Džep-93. Na popisu, označenom oznakom „strogo povjerljivo“, bili su navedeni A.V. (majka podnositelja zahtjeva) pod br. 17 i M.V. (otac podnositelja zahtjeva) pod br. 21.

13. Tijekom istrage krajem 2002. i početkom 2003. godine, pribavljen je i spis Okružnog suda u Kninu – suda Republike Srpske Krajine (vidi stavak 7. ove presude). Spis je, *inter alia*, sadržavao zapisnike o vanjskom pregledu i identifikaciji tijela ubijenih tijekom operacije Džep-93, kao i fotoelaborate. U zapisniku od 27. rujna 1993. godine navedeno je da su tijelo br. 4 članovi obitelji identificirali kao ženu po imenu S.R. (kasnije je utvrđeno da je tijelo br. 4 zapravo bila majka podnositelja zahtjeva A. V., vidi stavak 23. ove presude). U zapisniku je dalje navedeno da su tijelo br. 11 članovi obitelji identificirali kao M.V.-a (oca podnositelja zahtjeva).

14. Osim toga, pribavljen je dokument koji je izdala Vlada Republike Srpske Krajine 29. prosinca 1993. godine pod nazivom „Popis identificiranih vojnika i civila ubijenih na području Divosela, Čitluka, Počitelja, Gračaca, Donjeg Lapca, Otočca i Medaka – rujan 1993.“. Na tom se popisu pod br. 26 nalazilo ime oca podnositelja zahtjeva (M.V.), s napomenom da je bio vojnik.

C. Kazneni postupak protiv generala R.A.-a i M.N.-a zbog ratnih zločina počinjenih tijekom operacije Džep-93

15. Dana 21. svibnja 2001. tužiteljica MKSJ-a podnijela je optužnicu tom međunarodnom sudu protiv generala Hrvatske vojske R.A.-a, optužujući ga za zločine protiv čovječnosti i povrede ratnih zakona i običaja rata počinjene tijekom operacije Džep-93. U optužnici je, *inter alia*, navedeno da je R.A. znao ili je imao razloga znati da su njegovi podređeni sudjelovali u protupravnom ubijanju srpskih civila koji su živjeli u Medačkom džepu i srpskih vojnika koji su bili zarobljeni i/ili ranjeni, te da nije poduzeo mjere da spriječi ta djela ili kazni počinitelje. Uz optužnicu je priložena tablica u kojoj su navedene žrtve operacije Džep-93, uključujući A.V. (majku podnositelja zahtjeva) pod br. 17. Dana 26. studenog 2001. optužnica je izmijenjena i u tablici u kojoj se navode žrtve naveden je i M.V. (otac podnositelja zahtjeva) pod br. 21.

16. Dana 20. svibnja 2004. tužiteljica MKSJ-a podnijela je optužnicu tom međunarodnom sudu protiv još jednog generala Hrvatske vojske M.N.-a, također zbog zločina počinjenih tijekom operacije Džep-93.

17. Dana 1. studenog 2005. MKSJ je prenio predmet protiv generala R.A.-a i M.N.-a u nadležnost Republike Hrvatske u svrhu vođenja kaznenog postupka protiv njih, te je prosljedio popratni materijal i relevantne dokaze koje je tijekom istrage prikupila tužiteljica MKSJ-a.

18. Na temelju tih dokumenata, kao i temeljem rezultata istrage koju su provele hrvatske vlasti, dana 22. studenog 2006. Županijsko državno odvjetništvo u Zagrebu podnijelo je Županijskom sudu u Zagrebu optužnicu protiv generala R.A.-a i M.N.-a zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva i ratnih zarobljenika počinjenog u Medačkom džepu tijekom rujna 1993. godine.

19. R.A. je optužen, *inter alia*, da kao odgovorni zapovjednik Hrvatske vojske nije poduzeo odgovarajuće mjere radi sprječavanja, suzbijanja i kažnjavanja ubijanja, okrutnog zlostavljanja i masakra civila srpske etničke pripadnosti. U činjeničnom opisu u optužnici navedeno je da su nepoznati pripadnici vojnih postrojbi podređenih R.A.-u 9. rujna 1993. godine na području Rajčevića ubili A.V. (majku podnositelja zahtjeva) i istog dana u Divoselu M.V.-a (oca podnositelja zahtjeva).

20. Tijekom postupka raspravni je sud saslušao velik broj svjedoka te je ispitao iskaze takozvanih „ugroženih svjedoka“, koje su prikupili istražitelji MKSJ-a. Ispitao je i dokumentaciju prikupljenu tijekom istrage te je odredio forenzičko vještačenje radi utvrđivanja uzroka smrti osoba koje su u optužnici navedene kao žrtve ratnih zločina.

21. Dana 29. svibnja 2008. Županijski sud u Zagrebu donio je, a 30. svibnja 2008. godine je objavio presudu kojom je R.A. u cijelosti oslobođen optužbi. M.N. je oslobođen optužbi u vezi s ubijanjem civilnog i necivilnog stanovništva 9. rujna 1993. godine, ali je proglašen krivim za ratne zločine u odnosu na razdoblje od 10. do 17. rujna 1993. godine.

22. U presudi je Županijski sud u Zagrebu analizirao izvedene dokaze te je utvrdio sudbinu svake osobe čija je smrt uključena u optužnicu. U pogledu oca podnositelja zahtjeva (M.V.-a), sud je utvrdio kako slijedi:

„U pogledu stradavanja N.V., M.V. [oca podnositelja zahtjeva], Lj.J. i M.M., sud je utvrdio da su ubijeni dok su pokušavali pobjeći automobilom 9. rujna 1993. godine. Iz iskaza ugroženog svjedoka br. 3 proizlazi da je naoružana bila samo osoba koja je izašla iz automobila, konkretno D.V., a da su M.V., N.V. i M.M. bili civili kojima je lokalna zajednica dala puške kako bi zaštitili svoje domove. Na temelju iskaza ugroženog svjedoka br. 3 proizlazi da je D.V. izašao iz vozila jer je zaboravio nešto u svojoj kući. Zatim su pristigli hrvatski vojnici, a N.V., Lj.J., M.V. i D.V. pokušali su pobjeći, ali su ih pristigli hrvatski vojnici ubili. ... sud je, na temelju dostavljene dokumentacije i nalaza i mišljenja forenzičkih vještaka, utvrdio da su uzrok smrti M.V.-a rane na lijevom bedru i desnoj cjevanici uzrokovane eksplozivom ...“

23. U pogledu majke podnositelja zahtjeva (A.V.), Županijski sud u Zagrebu utvrdio je kako slijedi:

„Za A.V. sud je prihvatio iskaze ugroženih svjedoka br. 1, 11, 19 i 24, koji znaju da je A.V. ubijena u predmetnoj operaciji. Iz iskaza ugroženog svjedoka br. 1 i svjedoka Ž.M. proizlazi da je A.V. prvo bila pogrešno identificirana kao S.R., a ta je pogreška ispravljena kad je pronađeno tijelo S.R. Na temelju iskaza svjedoka M., B. i M., utvrđeno je da je A.V. bila užetom svezana oko prsa ... iz nalaza i mišljenja forenzičkog vještaka i pregledane fotografije proizlazi ... da je ozljeda njezine lijeve šake uzrokovana eksplozivnom napravom, a ne mehaničkom napravom (rezanjem). Međutim, te su okolnosti nebitne jer nije osporeno da je A.V. bila civil i da je ubijena 9. rujna 1993. godine na području Rajčevića. Pribavljeni dokazi ne dovode u sumnju mjesto i vrijeme stradanja A.V.“

24. Dana 18. studenog 2009. Vrhovni sud Republike Hrvatske potvrdio je presudu Županijskog suda u Zagrebu, izuzev dijela koji se odnosi na kaznu zatvora izrečenu M.N.-u, koji je izmijenio.

D. Kazneni postupak zbog zločina počinjenih tijekom operacije Džep-93 nakon što je donesena presuda protiv R.A.-a i M.N.-a

25. Nakon što je donesena presuda protiv R.A.-a i M.N.-a, a na temelju dokaza pribavljenih tijekom suđenja protiv njih, pokrenuti su kazneni postupci protiv različitih osoba zbog ratnih zločina počinjenih tijekom operacije Džep-93. Nijedan od tih postupaka nije se odnosio na stradanje roditelja podnositelja zahtjeva (M.V.-a i A.V.).

E. Kaznena prijava koju su D.P., Đ.P. i V.M. podnijeli 29. rujna 2015. godine

26. Dana 29. rujna 2015. D.P., Đ.P. i V.M. podnijeli su kaznenu prijavu Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske (dalje u tekstu: „Državno odvjetništvo“) protiv bivših i sadašnjih časnika Hrvatske vojske D.D.-L., M.M., Ž.S., Z.B. i G.B., u vezi s njihovom zapovjednom odgovornošću za zločine koji su se dogodili u rujnu 1993. godine tijekom operacije Džep-93.

27. U kaznenoj prijavi navedene su sve osobe za koje se zna da su ubijene tijekom te operacije, prema presudi Županijskog suda u Zagrebu u kaznenom predmetu protiv R.A.-a i M.N.-a, uključujući i roditelje podnositelja zahtjeva (M.V.-a i A.V.).

28. Državno odvjetništvo trenutačno provodi istragu u vezi s tom kaznenom prijavom.

F. Parnični postupak za naknadu štete

29. Dana 6. prosinca 2007. podnositelj zahtjeva obratio se Državnom odvjetništvu sa zahtjevom za mirno rješenje spora. Nakon što je primio negativan odgovor, dana 6. ožujka 2008. podnio je tužbu protiv države pred Općinskim građanskim sudom u Zagrebu, navodeći da su tijekom operacije Džep-93 pripadnici Hrvatske vojske ubili njegove roditelje. Naveo je da su

tijekom te operacije hrvatski vojnici ubijali civile, uključujući njegove roditelje, zbog čega je MKSJ podigao optužnicu protiv generala Hrvatske vojske, uključujući R.A.-a, i da je Županijski sud u Zagrebu vodio kazneni postupak protiv tih zapovjednika. Potraživao je naknadu štete u iznosu od 520.000,00 hrvatskih kuna (HRK).

30. Dana 7. travnja 2009. Općinski građanski sud u Zagrebu obustavio je parnični postupak dok kazneni postupak protiv R.A.-a i M.N.-a pred Županijskim sudom u Zagrebu ne bude pravomoćno okončan. Parnični postupak nastavljen je 12. svibnja 2010. godine.

31. Dana 29. rujna 2011. podnositelj zahtjeva pozvan je da dostavi svoje tvrdnje u vezi s prigovorom države da je smrt njegovih roditelja predstavljala ratnu štetu i da je u odnosu na njegov zahtjev nastupila zastara.

32. Dana 3. studenog 2011. podnositelj zahtjeva tvrdio je da je stradavanje njegovih roditelja predstavljalo ratni zločin protiv civilnog stanovništva, a ne ratnu štetu. Nadalje je tvrdio da je saznao za stradavanje svojih roditelja kad je kazneni postupak protiv generala R.A.-a pokrenut pred Županijskim sudom u Zagrebu 2006. godine. Tada je prvi put saznao da su njegovi roditelji bili navedeni kao žrtve ratnih zločina u optužnici pred MKSJ-om. Tijekom rata služio je u Hrvatskoj vojsci i nije mogao stupiti u kontakt s preživjelim civilima iz Medačkog džepa. Isto tako, od vojnika koji su sudjelovali u operaciji Džep-93 nije primio nikakvu obavijest o stradavanju svojih roditelja. Smrt njegovih roditelja nije bila upisana ni u matičnu evidenciju. Nakon što je njihova sudbina razjašnjena u kaznenom postupku protiv generala R.A.-a i M.N.-a, u siječnju 2011. godine pokrenuo je postupak da ih se proglasi umrlima. Podnio je zahtjev za mirno rješenje spora godinu dana nakon što je saznao da su njegovi roditelji protupravno ubijeni i da je general R.A. bio optužen za taj zločin.

33. Na ročištu održanom 6. veljače 2012. godine podnositelj zahtjeva ponovio je da je za stradavanje svojih roditelja i način na koji su ubijeni saznao 2006. godine putem medija, nakon što je pokrenut kazneni postupak zbog zločina počinjenih u Medačkom džepu. Prije toga je donio određene pretpostavke o njihovoj smrti, ali nije se usudio postavljati nikakva pitanja i nije imao nikakva konkretna saznanja. Nije ranije pokrenuo postupak za proglašenje njegovih roditelja umrlima jer je čekao službenu obavijest u tom pogledu. Prije pokretanja kaznenog postupka protiv generala R.A.-a, obavijestio je Crveni križ o nestanku roditelja, ali nije dobio nikakav odgovor. Nakon rata nije mogao nikoga pitati o sudbini svojih roditelja jer su osobe koje su mogle imati nekakva saznanja ili bile ubijene ili su otišle u Srbiju, u kojoj nije imao rodbine.

34. Dana 21. veljače 2012. Općinski građanski sud u Zagrebu donio je presudu kojom je prihvaćen podnositeljev zahtjev za naknadu štete zbog stradavanja njegove majke, a odbijen je u pogledu stradavanja njegova oca. Utvrdio je da je u kaznenoj presudi protiv generala R.A.-a i M.N.-a (vidi stavke 21. - 23. ove presude) utvrđeno da je majka podnositelja zahtjeva bila

nenoružani civil i da su ju ubili pripadnici Hrvatske vojske. Zaključio je da je njezino stradavanje predstavljalo ratni zločin, a ne ratnu štetu. Prema tome, utvrdio je da, budući da kazneni progon ratnog zločina ne zastarijeva, ne može nastupiti zastara ni u odnosu na podnošenje zahtjeva za naknadu štete. Odbio je zahtjev podnositelja zahtjeva za naknadu štete zbog stradavanja njegova oca, utvrdivši da je u kazненоj presudi utvrđeno da je umro kao naoružani civil. Stoga se nije moglo nedvojbeno utvrditi da je njegovo stradavanje bilo protupravno.

35. Podnositelj zahtjeva uložio je žalbu protiv prvostupanjske presude u dijelu kojim je odbijen njegov zahtjev, tvrdeći da je u kazненоj presudi utvrđeno da je njegov otac bio civil, da nije sudjelovao u borbi i da je ubijen na kućnom pragu pokušavajući pobjeći od hrvatskih vojnika.

36. Država je uložila žalbu protiv prvostupanjske presude u dijelu kojim je podnositelju zahtjeva dosuđena naknada štete, tvrdeći da su generali R.A. i M.N. oslobođeni optužbe za kazneno djelo protiv roditelja podnositelja zahtjeva i da je stoga u ovom predmetu bio primjenjiv rok zastare iz članka 376. Zakona o obveznim odnosima za podnošenje zahtjeva za naknadu štete. Budući da se štetni događaj dogodio 1993. godine, u odnosu na zahtjev podnositelja zahtjeva nastupila je zastara. Podredno, država je tvrdila da je smrt roditelja podnositelja zahtjeva predstavljala ratnu štetu.

37. Podnositelj zahtjeva odgovorio je na žalbu države, tvrdeći da je stradavanje njegovih roditelja predstavljalo ratni zločin i da sve dok nije pokrenut kazneni postupak protiv generala R.A.-a i M.N.-a 2006. godine nije znao kako su mu umrli roditelji.

38. Dana 3. srpnja 2012. Županijski sud u Zagrebu preinačio je prvostupanjsku presudu i odbio je podnositeljev zahtjev u cijelosti. Presudio je da je njegov zahtjev za naknadu štete podnesen izvan roka zastare iz članka 376. Zakona o obveznim odnosima (vidi stavak 46. ove presude). Konkretno, utvrdio je da je šteta nastala 1993. godine kada su ubijeni roditelji podnositelja zahtjeva. Stoga je objektivni petogodišnji rok zastare za podnošenje zahtjeva za naknadu štete – koji je počeo teći kad je nastala šteta – istekao 1998. godine, a podnositelj zahtjeva svoj je zahtjev za naknadu štete podnio 2008. godine. Dulji rok zastare iz članka 377. Zakona o obveznim odnosima nije se mogao primijeniti jer još uvijek nisu bili poznati počinitelji kaznenog djela počinjenog na štetu roditelja podnositelja zahtjeva.

39. U reviziji je podnositelj zahtjeva tvrdio da se rok zastare za podnošenje zahtjeva za naknadu štete u njegovu predmetu trebao računati od trenutka kad je saznao za štetu 2006. godine. Ponovio je da su postojali objektivni razlozi zašto prije 2006. godine nije mogao saznati jesu li i kako njegovi roditelji bili ubijeni.

40. Dana 24. ožujka 2015. Vrhovni sud odbio je podnositeljevu reviziju kao neosnovanu. Mjerodavni dio presude glasi kako slijedi:

„Obzirom na rezultate provedenog postupka, te činjenična utvrđenja nižestupanjskih sudova, a prema kojima proizlazi:

PRESUDA VUJNOVIĆ protiv HRVATSKE

- da su roditelji tužitelja usmrćeni [9. rujna 1993.] ... od strane nepoznatih osoba kao pripadnika Hrvatske vojske za vrijeme vojno redarstvene akcije 'Džep 93' ...,

- da je protiv R. A. (uz M. N.) vođen kazneni postupak pred Županijskim sudom u Zagrebu ... zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, u kojem postupku je pravomoćnom presudom R. A. u cijelosti oslobođen optužbe, uključujući i onu da 'premda je znao da se na akcijom zauzetim područjima, dijelovi njemu podređenih postrojba, ubijaju i okrutno zlostavljaju civile srpske nacionalnosti, nije poduzeo ništa da se takvo nedopušteno postupanje spriječe, suzbiju i kazne ... tako da su nepoznati pripadnici njemu podređenih postrojba na terenu lišili života između ostalih [9. rujna 1993.] godine A. V. ... i M. V. ...',

- da je tužitelj tužbu za naknadu štete vezano za smrt roditelja podnio 6. ožujka 2008., a polazeći od odredbi Zakona o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata (Narodne novine, broj: 17/03 – dalje: Zakon o odgovornosti Republike Hrvatske [vidi stavak 48. ove presude]) i baš odredbe čl. 1., čl. 2. i čl. 6. tog Zakona, te odredbe čl. 376. Zakona o obveznim odnosima ... pravilno je drugostupanjski sud ... odbio tužbeni zahtjev ocijenivši da je zahtjev tužitelja obuhvaćen zastarom.

Naime, obzirom na okolnosti pod kojima je došlo do stradavanja roditelja tužitelja, zaključiti je kako se utužena šteta ne može podvesti pod ratnu štetu, zbog čega za ovu štetu, a u smislu odredbe čl. 2. Zakona o odgovornosti Republike Hrvatske, Republika Hrvatska odgovara prema općim pravilima o odgovornosti za štetu, dakle po odredbama ZOO-a, što uključuje i odredbe kojima je regulirano pitanje zastarijevanja zahtjeva za naknadu štete.

U situaciji kao što je ova, a kada su roditelji tužitelja usmrćeni od počinitelja koji je do danas ostao nepoznat, a zbog čega protiv takve nepoznate osobe nije vođen kazneni postupak, nema u ovom slučaju mogućnosti primjene dužeg zastarnog roka iz odredbe čl. 377. st. 1. ZOO-a. Naime, kada je počinitelj kaznenog djela nepoznat, parnični sud nije ovlašten raspravljati kao prethodno pitanje je li šteta uzrokovana kaznenim djelom.

Zato se pitanje zastare u konkretnom slučaju ima procjenjivati primjenom odredbe čl. 376. ZOO-a, a kojom je ... predviđen trogodišnji subjektivni zastarni rok a koji teče od kada je oštećeni saznao za štetu i osobu koja je štetu počinila, odnosno ... petogodišnji objektivni zastarni rok, a koji teče od kada je šteta nastala.

Štetni događaj vezano uz koji tužitelj potražuje naknadu štete se zbio [9. rujna 1993]., a vezano za koji događaj je 26. studenoga 2001. podignuta optužnica Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju protiv R. A., sastavni dio koje optužnice je i dodatak optužnici u kojem je popis osoba protupravno lišenih života, među ostalima i roditelji tužitelja, pa je izvjesno da je tužitelj već tada objektivno bio u mogućnosti saznati za sudbinu svojih roditelja, odnosno da je već tada za njega nastala šteta, od kada je i počeo teći petogodišnji objektivni zastarni rok.

Tužitelj se zahtjevom za mirno rješenje spora obratio Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske 6. prosinca 2007., a tužbu protiv tužene podnio sudu 6. ožujka 2008., što znači izvan zastarnog roka od pet godina.

U takvoj situaciji, a kada je dakle zahtjev za naknadu štete obuhvaćen objektivnim zastarnim rokom, nema pretpostavki za primjenu subjektivnog zastarnog roka, a početak kojeg se vezuje uz štetu i počinitelja (to bi u ovom slučaju bilo tek 2006. po kazivanju tužitelja!), a koji zastarni rok bi istjecao izvan petogodišnjeg objektivnog zastarnog roka.“

41. Dana 20. kolovoza 2015. podnositelj zahtjeva podnio je ustavnu tužbu Ustavnom sudu Republike Hrvatske. Naveo je povredu članka 2. Konvencije i odgovarajućeg članka 21. Ustava Republike Hrvatske, tvrdeći da nije provedena djelotvorna istraga o stradavanju njegovih roditelja. Naveo je i povredu članka 6. Konvencije i odgovarajućeg članka 29. Ustava Republike Hrvatske u pogledu načina na koji su građanski sudovi primijenili pravila za izračun roka zastare za podnošenje zahtjeva za naknadu štete.

42. Dana 18. studenog 2015. Ustavni sud Republike Hrvatske odbio je ustavnu tužbu podnositelja zahtjeva. Utvrdio je da podnositelj u svojoj ustavnoj tužbi „nije pokazao da Vrhovni sud nije poštovao odredbe Ustava i Konvencije, odnosno da je primijenio mjerodavno pravo na proizvoljan način“ te da stoga „ovaj predmet nije otvorio ustavnopravno pitanje“. Odluka je dostavljena punomoćniku podnositelja zahtjeva 7. prosinca 2015. godine.

G. Postupak za proglašenje roditelja podnositelja zahtjeva umrlima

43. U siječnju 2011. godine podnositelj zahtjeva podnio je zahtjev Općinskom građanskom sudu u Zagrebu u svrhu proglašenja njegovih roditelja umrlima, ustvrdivši da su ubijeni u operaciji Džep-93 u rujnu 1993. godine.

44. Nakon ispitivanja dokumenata koje je dostavio podnositelj zahtjeva, dana 16. prosinca 2011. Općinski građanski sud u Zagrebu utvrdio je da je otac podnositelja zahtjeva umro 10. rujna 1993. godine. To je rješenje postalo pravomoćno 17. srpnja 2012. godine.

45. Dana 18. prosinca 2012. Općinski građanski sud u Zagrebu utvrdio je da je majka podnositelja zahtjeva umrla 9. rujna 1993. godine. To je rješenje postalo pravomoćno 5. ožujka 2013. godine.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

A. Mjerodavno domaće pravo

46. Mjerodavne odredbe Zakona o obveznim odnosima (Službeni list Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije br. 29/1978, 39/1985, 46/1985 i 57/1989, i Narodne novine Republike Hrvatske br. 53/1991, 73/1991, 3/1994, 107/1995, 7/1996, 91/1996, 112/1999 i 88/2001) glase kako slijedi:

Članak 376.

„(1) Tražbina naknade štete zastarijeva za tri godine otkad je oštećenik doznao za štetu i za osobu koja je štetu učinila.

(2) U svakom slučaju ta tražbina zastarijeva za pet godina otkad je šteta nastala.

...“

Članak 377.

„(1) Kad je šteta prouzročena kaznenim djelom, a za kazneni progon je predviđen dulji rok zastare, zahtjev za naknadu štete prema odgovornoj osobi zastarijeva kad istekne vrijeme određeno za zastaru kaznenog progona.

(2) Prekid zastare kaznenog progona povlači za sobom i prekid zastare zahtjeva za naknadu štete.

...“

47. Člankom 184a. Zakona o dopunama Zakona o obveznim odnosima (Narodne novine br. 112/1999 – dalje u tekstu: „Zakon o dopunama Zakona o obveznim odnosima“) predviđeno je da se prekidaju svi postupci koji se vode protiv države radi naknade štete koju su uzrokovali pripadnici hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga u vezi s obavljanjem vojne ili redarstvene službe tijekom Domovinskog rata od 17. kolovoza 1990. do 30. lipnja 1996. godine. Tim je Zakonom uvedena i obveza Vlade da posebne zakone kojima će se urediti odgovornost za tako nastalu štetu podnese Saboru radi donošenja najkasnije u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu tog Zakona.

48. Zakonom o odgovornosti Republike Hrvatske (vidi stavak 40. ove presude), koji je na snazi od 31. srpnja 2003. godine, uređuju se okolnosti u kojima je država odgovorna za štetu koju su tijekom Domovinskog rata od 17. kolovoza 1990. do 30. lipnja 1996. godine uzrokovali pripadnici hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga.

B. Mjerodavna domaća praksa

1. Odnos između subjektivnog i objektivnog roka zastare iz članka 376. Zakona o obveznim odnosima

49. Vrhovni sud presudio je da nakon isteka objektivnog roka zastare od pet godina za podnošenje zahtjeva za naknadu štete, oštećenik više ne može tražiti naknadu štete, iako subjektivni rok od tri godine još nije istekao ili još nije ni počeo teći.

Mjerodavni dio presude Vrhovnog suda br. Rev 84/07-2 od 12. ožujka 2008. godine donesene u predmetu u kojem su tužitelji zahtijevali naknadu štete zbog stradavanja njihova supruga i oca koje je 1991. godine počinio pripadnik Hrvatske vojske glasi kako slijedi:

„Prema odredbi čl. 376. st. 1. ZOO potraživanje naknade uzrokovane štete zastarijeva za tri godine od kad je oštećenik doznao za štetu i za osobu koja je štetu učinila, a prema odredbi st. 2. istog članka u svakom slučaju ovo potraživanje zastarijeva za pet godina od kada je šteta nastala.

Početak računanja subjektivnog roka zavisi od oštećenikovog saznanja za štetu i počinitelja štete, koje činjenicu su relevantne za stjecanje mogućnosti oštećenika zahtijevati naknadu štete.

Taj rok je kombiniran s objektivnim rokom nakon čijeg isteka oštećenik ne može zahtijevati ispunjenje te obveze iako subjektivni rok još nije protekao ili nije još ni počeo teći.“

Isti je pristup ponovljen u presudi Vrhovnog suda br. Rev 1794/12-2 od 11. listopada 2016. godine, čiji mjerodavni dio glasi:

„... objektivni rok zastare potraživanja naknade štete od pet godina nakon nastanka štete primjenjuje [se] kad subjektivni rok od tri godine nakon [datuma] saznanja [oštećenika] za štetu i počinitelja istječe izvan [objektivnog] petogodišnjeg roka.“

2. Tijek roka zastare u predmetima u kojima su oštećenici tek naknadno saznali za smrt članova obitelji

50. Presuda br. Rev 287/08-2 od 6. svibnja 2009. godine donesena je u predmetu u kojem su tužitelji od države zahtijevali naknadu štete zbog stradavanja njihova supruga, oca i sina 1992. godine. Vrhovni sud presudio je da su tužitelji saznali za stradavanje njihova srodnika 15. rujna 1993. godine, kad su srpske i hrvatske vlasti razmijenile njegove posmrtno ostatke, pa je taj dan počeo teći objektivni rok zastare od pet godina iz članka 376. stavka 2. Zakona o obveznim odnosima za podnošenje zahtjeva za naknadu štete.

Presuda br. Rev 812/09-2 od 16. veljače 2011. godine donesena je u predmetu u kojem je tužiteljica od države zahtijevala naknadu štete zbog stradavanja njezina supruga 1991. godine. Vrhovni sud presudio je da je šteta na temelju članka 376. stavka 2. Zakona o obveznim odnosima nastala za tužiteljicu na datum kad je saznala za smrt svog supruga, što je nedvojbeno bilo kad je izvršena obdukcija njegova tijela.

Presuda br. Rev 1449/11-2 od 25. veljače 2014. godine donesena je u predmetu u kojem su tužitelji zahtijevali naknadu štete zbog stradavanja njihove majke i sestre 1995. godine. Vrhovni sud presudio je da je šteta na temelju članka 376. stavka 2. Zakona o obveznim odnosima nastala za tužitelje na datum kad su saznali za smrt svoje majke i sestre, što je bilo kad su vlasti obavile očevid na licu mjesta krajem kolovoza 1995. godine.

Presuda br. Rev 2617/11-3 od 11. ožujka 2014. godine donesena je u predmetu u kojem su tužitelji zahtijevali naknadu štete zbog stradavanja njihova supruga i oca 1995. godine. Mjerodavni dio presude glasi:

„Prvostupanjski i drugostupanjski sud zaključuju da je u konkretnom slučaju objektivni petogodišnji zastarni rok iz čl. 376. st. 2. Zakona o obveznim odnosima ... počeo teći 10. rujna 1995. (kada je pronađeno tijelo pokojnog D. P.), ali ... ne daju razloge takovom zaključku. ...

Po prirodi stvari obveza na naknadu štete ne može nastati prije nego što nastane šteta. Šteta u vidu duševne boli zbog smrti bliske osobe ne može nastati prije nego što oštećeni sazna za smrt bliske osobe, jer tek nakon saznanja za tu činjenicu po prirodi stvari može trpjeti duševnu bol.

U konkretnom slučaju nižestupanjski sudovi ... ne daju razloge o tome kada su I. do III. tužitelji saznali za smrt pokojnog D. P. ... Niti iz rezultata dosadašnjeg postupka niti iz obrazloženja nižestupanjskih presuda ne proizlazi da bi upravo I. do III. tužitelji dana 10. rujna 1995. pronašli tijelo pokojnog D. P., odnosno da bi istoga dana saznali za njegovu smrt.“

Presuda br. Rev-x 398/14-2 od 9. rujna 2014. godine donesena je u predmetu u kojem su tužitelji od države zahtijevali naknadu štete zbog stradavanja njihova supruga i oca 1995. godine. Vrhovni sud presudio je da objektivni rok zastare od pet godina počinje teći na datum nastanka štete, a ne na datum samog štetnog događaja. Ponovio je načelo da se, kada tužitelji tek naknadno saznaju za smrt srodnika, smatra da im je šteta nastala na datum kad su saznali za smrt srodnika.

Presuda br. Rev 1917/13-3 od 12. siječnja 2016. godine donesena je u predmetu u kojem su tužitelji od države zahtijevali naknadu štete zbog stradavanja njihova sina i brata 1991. godine. Vrhovni sud presudio je da objektivni rok zastare od pet godina počinje teći na datum nastanka štete, odnosno na dan kad su tužitelji saznali za smrt njihova srodnika.

3. Tijek roka zastare u predmetima koji se odnose na nestale osobe proglašene umrlima rješenjem domaćeg tijela

51. Presuda br. Rev 471/06-2 od 27. rujna 2006. godine donesena je u predmetu u kojem je tužiteljica od države zahtijevala naknadu štete zbog nestanka njezinih sinova koji su odvedeni iz kuće od strane naoružanih osoba 7. studenog 1991. godine. Više nikada nisu viđeni niti je bilo ikakvih saznanja o njihovoj sudbini. Mjerodavni dio presude glasi:

„Zahtjev za naknadu štete tužiteljica temelji na činjenici nestanka njezinih sinova (a nakon što su bili nasilno odvedeni 7. studenog 1991.), što je rezultiralo njihovim proglašenjem za umrle. Kao datum njihove smrti pravomoćno je određen 8. studenog 1996. Iz toga slijedi da tek proglašenjem tužiteljinih sinova za umrle i utvrđenjem dana njihove smrti se oni smatraju umrlim osobama, od kada je tužiteljica tek i stekla pravo potraživati naknadu štete vezano za njihovu smrt. ... Zato se i ne može govoriti o početku tijeka zastare tužiteljičinog zahtjeva, a prije određivanja dana smrti njezinih sinova, niti se početak tijeka zastare može vezivati za dan odvođenja tužiteljinih sinova, a kako to čine nižestupanjski sudovi.“

Presuda br. Rev 270/06-2 od 10. listopada 2007. godine donesena je u predmetu u kojem su tužitelji od države zahtijevali naknadu štete zbog nestanka njihova supruga i oca. O njemu je izgubljen svaki trag nakon što su ga policijski službenici uhitili 3. studenog 1991. godine. Mjerodavni dio presude glasi:

„Naime, zahtjev za naknadu štete tužitelji temelje na činjenici nestanka njihova supruga i oca ... (nakon njegova odvođenja 3. studenoga 1991. po djelatnicima Policijske postaje ...), a što je u konačnici rezultiralo njegovim proglašenjem za umrlog. Stoga se o početku tijeka zastarnog roka može se govoriti tek od pravomoćnosti rješenja ... od 26 ožujka 1998. kojim je M. S. proglašen umrlim, ... budući da su od tog trenutka tužitelji stekli pravo potraživati naknadu štete vezano uz njegov nestanak, odnosno smrt.“

Presuda br. Rev-1518/10-2 od 7. prosinca 2011. godine donesena je u predmetu u kojem je tužiteljica od države zahtijevala naknadu štete zbog nestanka njezina supruga koji je odveden iz njihove kuće 4. srpnja 1992. godine od strane nepoznatih osoba koje su bile odjevene u odore Vojne

policije. Proglašen je umrlim 2000. godine, a naknadno su članovi njegove obitelji 2003. godine identificirali njegove posmrtno ostatke. Mjerodavni dio presude glasi:

„... zastara zahtijeva za naknadu štete koja je posljedica nasilnog, neovlaštenog i protupravnog odvođenja neke osobe iz njenog doma od strane naoružanih osoba te njenog nestanka ne može početi teći prije nego što je nestala osoba proglašena umrlom.
...“

Suprug tužiteljice je proglašen umrlim rješenjem ... od 22. svibnja 2000., a koje je postalo pravomoćno 22. lipnja 2000. te je tek od tada tužiteljica ... bila ovlaštena zahtijevati ispunjenje obveze, a ne od dana poslije dana utvrđene smrti njenog supruga
...“

Presuda br. Rev 1668/10-2 od 14. srpnja 2015. godine donesena je u predmetu u kojem je tužiteljica od države zahtijevala naknadu štete zbog nestanka njezina oca 1991. godine, nakon kojeg nije bilo nikakvih saznanja o njegovoj sudbini. Mjerodavni dio glasi kako slijedi:

„Revizijski sud je u svezi pitanja računanja roka zastare u istim okolnostima (u slučaju kada je smrt prednika oštećene osobe utvrđena pravomoćnim rješenjem o njegovom proglašenju umrlim) svoje pravno shvaćanje izrazio u više svojih odluka, pa tako i u odlukama posl. br. Rev-471/06 od 27. rujna 2006., broj Rev-270/06-2 od 10. listopada 2007. i broj Rev-1518/10-2 od 7. prosinca 2011[. Prema] tome (već zauzetom) shvaćanju revizijskog suda, u slučaju proglašenja nestale osobe umrlom zastara potraživanja naknade štete zbog smrti te osobe počinje teći od pravomoćnosti rješenja kojim je onda proglašena umrlom (obzirom da je oštećena osoba tek s tim danom došla u mogućnost potraživati naknadu štete s tog osnova), a ne od dana smrti utvrđenog tim rješenjem.“

IV. DRUGI RELEVANTNI MATERIJALI

52. Vlada je dostavila isječak iz 27. izdanja Biltena – biltena kojeg je u rujnu 2001. godine u Srbiji izdao Dokumentaciono informacijski centar „Veritas“. Na stranicama 6. – 9. biltena citirana je optužnica podnesena MKSJ-u protiv generala R.A.-a 21. svibnja 2001. godine, kao i popis žrtava operacije „Džep-93“ priložen optužnici, na kojem je majka podnositelja zahtjeva A.V. navedena kao jedna od žrtava. U isječku je navedeno da je optužnica preuzeta s internetskih stranica MKSJ-a. Nema podataka o tome je li taj bilten bio dostupan u Hrvatskoj.

53. Vlada je nadalje dostavila izjavu objavljenu na internetu 25. rujna 2002. godine, u kojoj je bivši predsjednik Republike Hrvatske govorio o značenju optužnice MKSJ-a podignute protiv generala J.B.-a. Dostavila je i dva članka objavljena 13. studenog 2002. odnosno 2. srpnja 2003. godine u Nacionalu – političkom tjedniku u Hrvatskoj. U člancima se raspravljalo o optužnicama MKSJ-a za zločine počinjene u Medačkom džepu. Ni u izjavi ni u dvama člancima nisu bila navedena imena žrtava operacije Džep-93.

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 2. KONVENCIJE

54. Podnositelj zahtjeva prigovorio je da nije provedena djelotvorna istraga o stradavanju njegovih roditelja kako bi se utvrdio identitet izravnih počinitelja, kako je predviđeno člankom 2. Konvencije, koji glasi:

„1. Pravo svakoga na život zaštićeno je zakonom. ...“

A. Tvrđnje stranaka

55. Vlada je ustvrdila da je odlukom br. U-III-2166/2016 od 2. studenog 2016. godine Ustavni sud utvrdio novu sudsku praksu za prigovore u odnosu na proceduralni aspekt članka 2. Konvencije. Konkretno, tvrdila je da je tom odlukom Ustavni sud uveo ustavnu tužbu kao novo dostupno domaće pravno sredstvo za prigovore o nedjelotvornoj istrazi smrti.

56. Vlada je dalje ustvrdila da je podnositeljev prigovor podnesen izvan šestomjesečnog roka. Njegovi su roditelji ubijeni 1993. godine i stoga je prošlo više od dvadeset godina prije nego što je podnio svoj zahtjev Sudu. Tijekom cijelog tog razdoblja nikada se nije raspitivao o tome je li uopće provedena bilo kakva istraga. Nije kontaktirao policiju ili Državno odvjetništvo u vezi s nestankom roditelja osim u kontekstu parničnog postupka za naknadu štete. Isto tako, nije podnio zahtjev Uredu za nestale osobe Ministarstva branitelja za pokretanje postupka traženja roditelja. Čak i nakon što je navodno saznao za stradavanje svojih roditelja 2006. godine, nije se raspitivao o istrazi.

57. Vlada je tvrdila da od 29. svibnja 2008. godine, kad je donesena prvostupanjska kaznena presuda protiv R.A.-a, Državno odvjetništvo nije smatralo roditelje podnositelja zahtjeva žrtvama kaznenog djela jer je na suđenju utvrđeno da su oboje bili ubijeni tijekom borbe prvog dana operacije Džep-93. Prema tome, od 29. svibnja 2008. godine ni policija ni Državno odvjetništvo nisu proveli posebnu istragu smrti podnositeljevih roditelja. Da je podnositelj zahtjeva kontaktirao Državno odvjetništvo, mogao je saznati za njegov zaključak i mnogo ranije podnijeti svoj zahtjev Sudu.

58. Vlada je dodala da je Državno odvjetništvo nastavilo istraživati zločine koji su počinjeni u Medačkom džepu. Međutim, nakon suđenja protiv R.A.-a i M.N.-a, nije primilo nikakve informacije koje bi ukazivale na to da su roditelji podnositelja zahtjeva bili žrtve kaznenog djela. Nije bilo nikakvih informacija bilo koje vrste koje bi bacile novo svjetlo na okolnosti njihove smrti i koje bi dovele do nove obveze provođenja istrage. Stoga se šestomjesečni rok ne može povezati ni s kaznenom istragom zločina počinjenih u Medačkom džepu koja je u tijeku ni s podnositeljevim parničnim postupkom za naknadu štete.

59. Podnositelj zahtjeva tvrdio je da nikada nije pokrenuta nikakva istraga u vezi s izravnim počiniteljima i da se ne može smatrati da je njegov prigovor podnesen nepravovremeno.

B. Ocjena suda

60. Sud ne mora odgovoriti na sve prigovore Vlade jer je prigovor u ovom predmetu u svakom slučaju nedopušten iz sljedećih razloga.

61. Mjerodavna opća načela u pogledu šestomjesečnog roka izložena su u predmetu *Mocanu i drugi protiv Rumunjske* ([VV], br. 10865/09 i dva druga predmeta, stavci 258. - 269., ECHR 2014 (izvadci); vidi i *Dudayeva protiv Rusije*, br. 67437/09, stavci 65. - 68., 8. prosinca 2015., i *Milić protiv Hrvatske*, br. 38766/15, stavci 25. - 30., 25. siječnja 2018.). Iz te sudske prakse proizlazi i da tužba radi naknade u cilju ostvarivanja zadovoljštine zbog smrti bliske osobe, bez zaključaka kaznene istrage, ne daje mogućnost utvrđivanja identiteta počinitelja, a još manje utvrđivanja njihove odgovornosti. Prema tome, mjerodavno domaće pravno sredstvo za prigovor podnositelja, koje je potencijalno moglo ponuditi odgovarajuću zadovoljštinu, bila je kaznena istraga (usporedi s predmetom *Narin protiv Turske*, br. 18907/02, stavak 49., 15. prosinca 2009.; vidi i predmete *Bogdanović protiv Hrvatske* (odl.), br. 72254/11, stavak 39., 18. ožujka 2014., i *Jelić protiv Hrvatske*, br. 57856/11, stavak 64., 12. lipnja 2014.).

62. Sud napominje da su roditelji podnositelja zahtjeva ubijeni u rujnu 1993. godine tijekom operacije Džep-93. Prvi istražni koraci hrvatskih vlasti u vezi sa zločinima počinjenim tijekom te operacije poduzeti su krajem 2002. godine (vidi stavak 12. ove presude). U studenom 2006. godine general R.A. optužen je zbog zapovjedne odgovornosti za ratne zločine, a u optužnici su roditelji podnositelja zahtjeva navedeni kao žrtve tog kaznenog djela (vidi stavak 19. ove presude). Dana 29. svibnja 2008. general R.A. oslobođen je optužbi, a 18. studenog 2009. godine njegova oslobađajuća presuda postala je pravomoćna (vidi stavke 21. i 24. ove presude).

63. Sud nadalje napominje da su, na temelju dokaza pribavljenih tijekom suđenja protiv R.A.-a, pokrenuti kazneni postupci protiv različitih osoba zbog ratnih zločina počinjenih tijekom operacije „Džep-93“. Međutim, nijedan od tih postupaka nije se odnosio na stradavanje roditelja podnositelja zahtjeva (vidi stavak 25. ove presude). Zapravo, Vlada je tvrdila da, iako je Državno odvjetništvo nastavilo istraživati zločine koji su se dogodili tijekom operacije „Džep-93“, od svibnja 2008. godine roditelji podnositelja zahtjeva ne smatraju se žrtvama kaznenog djela i do danas nisu primljene nikakve informacije koje bi dovele u pitanje taj zaključak (vidi stavak 58. ove presude).

64. Sud napominje da u spisu nema nikakvih dokaza da je podnositelj zahtjeva ikada pokušao zatražiti informacije o istrazi tijekom cijelog

razdoblja prije podnošenja zahtjeva Sudu 2. lipnja 2016. godine. Budući da je podnositelj zahtjeva sin žrtava povrede koju navodi, od njega se moglo očekivati da pokaže potrebnu revnost i preuzme potrebnu inicijativu kako bi se informirao o napretku istrage o smrti njegovih roditelja. Izostanak bilo kakvih novosti od istražitelja, osobito nakon što je kazneni postupak protiv R.A.-a i M.N.-a pravomoćno okončan u studenom 2009. godine, trebao ga je potaknuti na odgovarajuće zaključke (vidi, primjerice, *Açış protiv Turske*, br. 7050/05, stavak 42., 1. veljače 2011.). Prema tome, podnositelj zahtjeva trebao je Sudu podnijeti prigovor da je istraga bila nedjelotvorna mnogo prije nego što je 2. lipnja 2016. godine podnio ovaj zahtjev, a sigurno prije više od šest mjeseci.

65. Sud napominje da su u rujnu 2015. godine tri osobe, ali ne i podnositelj zahtjeva, podnijele kaznenu prijavu protiv bivših i sadašnjih časnika Hrvatske vojske u vezi s njihovom zapovjednom odgovornošću za zločine koji su se dogodili tijekom operacije „Džep-93“. U kaznenoj prijavi navedene su sve osobe za koje se zna da su ubijene tijekom te operacije, uključujući i roditelje podnositelja zahtjeva (vidi stavke 26. - 27. ove presude).

66. S tim u vezi, Sud ponavlja da ako informacije koje navodno na novi način prikazuju okolnosti smrti dođu u javnu domenu, može doći do obveze provedbe nove istrage o smrti (vidi *Hackett protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (odl.), br. 34698/04, 10. svibnja 2005.; *Brecknell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 32457/04, stavci 66. - 67., 27. studenog 2007.; *Williams protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (odluka), br. 32567/06, 17. veljače 2009.; i *Gasyak i drugi protiv Turske*, br. 27872/03, stavak 60., 13. listopada 2009.). Međutim, ne može bilo koji navod ili tvrdnja izazvati novu obvezu provedbe istrage na temelju članka 2. Konvencije. Bez obzira na to, s obzirom na temeljnu važnost ove odredbe, državne vlasti moraju biti osjetljive na sve informacije ili materijal koji potencijalno može ili izazvati sumnju u zaključke ranije istrage ili omogućiti nastavak prethodne istrage u kojoj nije bilo moguće izvesti zaključke (vidi gore citirani predmet *Brecknell*, stavak 70.)

67. U ovom predmetu Sud napominje da tijekom istrage u odnosu na kaznenu prijavu podnesenu u rujnu 2015. godine Državno odvjetništvo do sada nije pribavilo nikakve informacije koje bi bacile novo svjetlo na okolnosti smrti roditelja podnositelja zahtjeva i njegov zaključak da smrt roditelja podnositelja zahtjeva nije bila posljedica kaznenog djela (vidi stavak 58. ove presude i usporedi s predmetima *Nasirkayeva protiv Rusije* (odl.), br. 1721/07, 31. svibnja 2011., i *Opačić i Godić protiv Hrvatske* (odl.), 38882/13, stavak 31., 26. siječnja 2016.).

68. U skladu s tim, Sud smatra da se ovaj dio zahtjeva mora odbaciti zbog nepoštovanja šestomjesečnog roka utvrđenog u članku 35. stavku 1. Konvencije.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. STAVKA 1. KONVENCIJE

69. Podnositelj zahtjeva prigovorio je, u odnosu na parnični postupak za naknadu štete, da je praksa Vrhovnog suda u pogledu načina računanja roka zastare za podnošenje zahtjeva za naknadu štete bila nedosljedna i da mu je zbog načina na koji je primijenjena u njegovu predmetu bilo uskraćeno pravo na pristup sudu. Pozvao se na članak 6. stavak 1. Konvencije, čiji mjerodavni dio glasi kako slijedi:

„... u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega svatko ima pravo da ... sud pravično ... ispita njegov slučaj.“

A. Dopuštenost

70. Sud primjećuje da ovaj prigovor nije očigledno neosnovan u smislu članka 35. stavka 3. točke (a) Konvencije. Dalje primjećuje da nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

B. Osnovanost

1. *Tvrđnje stranaka*

(a) Podnositelj zahtjeva

71. Podnositelj zahtjeva ustvrdio je da je prve pouzdane informacije o stradavanju svojih roditelja dobio u prosincu 2006. godine, kad je protiv generala R.A.-a i M.N.-a pred Županijskim sudom u Zagrebu podignuta optužnica za ratne zločine. Prije toga, informacije o žrtvama operacije Džep-93 nisu bile dostupne hrvatskoj javnosti. Od 1991. do 1995. godine sudjelovao je u ratu kao pripadnik Hrvatske vojske i većinu vremena proveo je na raznim bojišnicama. Nikada nije bio obaviješten o istrazi ili optužnici protiv generala Hrvatske vojske na MKSJ-u. Država nije pokrenula nikakav kazneni postupak u pogledu stradavanja njegovih roditelja do 2006. godine. Stoga nije mogao dobiti nikakvu službenu informaciju u vezi sa sudbinom svojih roditelja.

72. Podnositelj zahtjeva tvrdio je da se rok zastare za podnošenje zahtjeva za naknadu štete u njegovu predmetu trebao računati od datuma kad je saznao za štetu. Vrhovni sud nikada nije odgovorio na njegove tvrdnje u tom pogledu, već je samo potvrdio stajalište nižih sudova da je rok zastare počeo teći 1993. godine, kad su mu roditelji ubijeni. U tim okolnostima, bilo je potpuno nerealno od njega zahtijevati da podnese zahtjev za naknadu štete prije datuma kad ga je stvarno podnio.

73. Podnositelj zahtjeva tvrdio je da je u presudama br. Rev-471/06 od 27. rujna 2006., Rev-270/06-2 od 10. listopada 2007., Rev-1518/10-2 od 7. prosinca 2011. i Rev 1668/10-2 od 14. srpnja 2015. (vidi stavak 51. ove presude) Vrhovni sud presudio da rok zastare za podnošenje zahtjeva za

naknadu štete u predmetima u kojima je nestala osoba sudskim rješenjem proglašena umrlom počinje teći od datuma pravomoćnosti tog rješenja, a ne od datuma stvarne smrti. Taj pristup nije primijenjen u njegovu predmetu, u kojem je smrt njegovih roditelja utvrđena rješenjima koja su postala pravomoćna 2012. i 2013. godine. Stoga je došlo do nedosljednosti u sudskoj praksi.

(b) Vlada

74. Vlada je ustvrdila da je, u predmetima u kojima tužitelji traže naknadu nematerijalne štete u vezi sa smrću članova obitelji, praksa Vrhovnog suda da se rok zastare za podnošenje zahtjeva za naknadu štete računa od trenutka kad su tužitelji saznali za smrt članova obitelji. Taj je trenutak tako postao pravna činjenica koju sudovi utvrđuju u svakom konkretnom predmetu.

75. Prema praksi Vrhovnog suda, trenutak kad su tužitelji stvarno saznali za smrt članova obitelji isti je kao i trenutak kad su imali objektivnu mogućnost za nju saznati. Drugačije stajalište dovelo bi do proizvoljnosti u računanju polazišta za tijek roka zastare i do pravne nesigurnosti. Vlada je tvrdila da je odluka Vrhovnog suda u predmetu podnositelja zahtjeva bila u skladu s tom praksom.

76. Vlada je tvrdila da je podnositelj zahtjeva pogrešno protumačio presudu Vrhovnog suda u njegovu predmetu. Taj sud nije računao rok zastare od 1993. godine, kako on pogrešno tvrdi, već od 2001. godine. Smatrao je da je podnositelj zahtjeva 2001. godine mogao objektivno saznati za činjenicu da su njegovi roditelji ubijeni u operaciji Džep-93 jer su u optužnici protiv generala R.A.-a podnesenoj MKSJ-u 26. studenog 2001. godine njegovi roditelji bili navedeni kao žrtve te operacije. Stoga se u tom trenutku moglo smatrati da je pretrpio štetu te je počeo teći objektivni rok zastare od pet godina iz članka 376. stavka 2. Zakona o obveznim odnosima.

77. Tvrdnja podnositelja zahtjeva da nikada nije bio obaviješten o postupku pred MKSJ-om nije utjecala na njegova prava iz članka 6. Konvencije. Važno je da je imao stvarnu mogućnost saznati za sudbinu svojih roditelja 2001. godine i pokrenuti parnični postupak za naknadu štete.

78. Vlada je tvrdila da su optužnica podnesena MKSJ-u protiv generala R.A.-a 21. svibnja 2001. godine i izmijenjena optužnica protiv tog generala od 26. studenog 2001. godine bile objavljene na internetskim stranicama MKSJ-a već u svibnju i studenom 2001. godine, zajedno s popisom žrtava operacije Džep-93. Nakon objavljivanja, optužnica je izazvala velika društvena i politička previranja u Hrvatskoj i susjednim zemljama. Mediji su opširno izvještavali i o postupku pred MKSJ-om i o naknadnom kaznenom postupku u Hrvatskoj. Vlada se pozvala na jedan članak objavljen Srbiji u rujnu 2001. godine i nekoliko članaka objavljenih u Hrvatskoj 2002. i 2003. godine (vidi stavke 52. i 53. ove presude). Prema njezinu mišljenju, ta je činjenica potvrdila stav Vrhovnog suda da je podnositelj zahtjeva već imao stvarnu mogućnost dobiti informacije o smrti svojih roditelja 2001. godine.

79. Vlada je ustvrdila da su se presude Vrhovnog suda br. Rev-471/06 od 27. rujna 2006., Rev-270/06-2 od 10. listopada 2007., Rev-1518/10-2 od 7. prosinca 2011. i Rev 1668/10-2 od 14. srpnja 2015., na koje se poziva podnositelj zahtjeva (vidi stavak 51. ove presude) odnosile na predmete u kojima su tužitelji zahtijevali naknadu štete zbog nestanka članova obitelji čija je sudbina nakon određenog datuma i dalje bila potpuno nepoznata i nije bilo poznato ni jesu li umrli. Sudbina roditelja podnositelja zahtjeva postala je poznata 2001. godine, dakle prije nego što je podnositelj zahtjeva podnio zahtjev za naknadu štete 2008. godine, a svakako prije pravomoćnosti rješenja kojima je utvrđena njihova smrt (2012. i 2013. godine). Točno je da su domaće vlasti još uvijek roditelje podnositelja zahtjeva smatrale „nestalim osobama“. Međutim, to stoga što je mjesto njihova pokopa bilo nepoznato, dok je njihova sudbina postala poznata 2001. godine.

2. Ocjena Suda

(a) Pravna sigurnost

80. Sud će prvo riješiti pitanje je li, uzimajući u obzir presude Vrhovnog suda br. Rev-471/06 od 27. rujna 2006., Rev-270/06-2 od 10. listopada 2007., Rev-1518/10-2 od 7. prosinca 2011. i Rev 1668/10-2 od 14. srpnja 2015. (vidi stavak 51. ove presude), činjenica da se u predmetu podnositelja zahtjeva rok zastare za podnošenje zahtjeva za naknadu štete nije računao od datuma pravomoćnosti rješenja kojima su proglašeni umrlima, već od ranijeg datuma, dovela do povrede načela pravne sigurnosti.

81. Sud ponavlja da je prihvaćeno da se ne može smatrati da različito postupanje u dvama sporovima dovodi do suprotne sudske prakse kada je opravdano razlikom u činjeničnom stanju u predmetima (vidi, *mutatis mutandis*, *Hayati Çelebi i drugi protiv Turske*, br. 582/05, stavak 52., 9. veljače 2016.; i, *Ferreira Santos Pardal protiv Portugala*, br. 30123/10, stavak 42., 30. srpnja 2015.).

82. Sud napominje da se u ovom predmetu rok zastare za podnošenje zahtjeva za naknadu štete računao tako da je počeo teći 26. studenog 2001. godine, kad je protiv generala R.A.-a podnesena optužnica MKSJ-u. Konkretno, Vrhovni sud presudio je da je na taj dan podnositelj zahtjeva imao objektivnu mogućnost saznati za smrt svojih roditelja pa je taj dan počeo teći objektivni rok zastare od pet godina iz članka 376. stavka 2. Zakona o obveznim odnosima.

83. Tvrdeći da je sudska praksa Vrhovnog suda o tom pitanju nedosljedna, podnositelj zahtjeva pozvao se na presude u kojima je taj sud rok zastare za podnošenje zahtjeva za naknadu štete računao od datuma kad su rješenja kojima su članovi obitelji tužitelja proglašeni umrlima postala pravomoćna (vidi stavak 51. ove presude). Rješenja kojima su roditelji podnositelja zahtjeva proglašeni umrlima postala su pravomoćna 2012. i 2013. godine (vidi stavke 44. i 45. ove presude).

84. Sud napominje da su se presude Vrhovnog suda na koje se poziva podnositelj zahtjeva odnosile na nestanak članova obitelji tužitelja čija je sudbina, nakon što su ih uhitili predstavnici države, bila nepoznata – odnosno, nikada nije bilo nikakvih saznanja o tome kako i kada su umrli (vidi stavak 51. ove presude). Sud primjećuje da su informacije o sudbini roditelja podnositelja zahtjeva – da su bili ubijeni u rujnu 1993. godine tijekom operacije „Džep-93“ – postale poznate prije nego što je 2008. godine pokrenuo postupak za naknadu štete protiv države, a zasigurno i prije nego što je pokrenuo postupak da ih se proglasi umrlima 2011. godine. Doista, podnositelj zahtjeva priznao je da je saznao za sudbinu svojih roditelja 2006. godine, kad je optužnica protiv generala R.A.-a i M.N.-a podnesena hrvatskim kaznenim sudovima (vidi stavke 33., 37. i 39. ove presude). Sud napominje da je sudbina roditelja podnositelja zahtjeva nedvojbeno utvrđena presudom kaznenog suda, koja je postala pravomoćna 2009. godine (vidi stavke 21. i 24. ove presude).

85. U skladu s tim, prema mišljenju Suda, postoji dovoljno elemenata da smatra da se predmet podnositelja zahtjeva odnosio na različite činjenične okolnosti od predmeta u kojima je Vrhovni sud donio presude na koje se poziva podnositelj, te da se ne može smatrati da je zbog činjenice da domaći sudovi u predmetu podnositelja zahtjeva nisu računali rok zastare za podnošenje zahtjeva za naknadu štete od datuma pravomoćnosti rješenja kojima su njegovi roditelji proglašeni umrlima došlo do suprotne sudske prakse.

86. Prema tome nije došlo do povrede članka 6. stavka 1. s te osnove.

(b) Pristup sudu

(i) Opća načela

87. Sud ponavlja da članak 6. stavak 1. Konvencije svima osigurava pravo da sudu podnesu zahtjev u vezi sa svojim pravima i obvezama građanske naravi (vidi *Grkokatolička župa Lupeni i drugi protiv Rumunjske* [VV], br. 76943/11, stavak 84., 29. studenog 2016. i *Zubac protiv Hrvatske* [VV], br. 40160/12, stavak 76., 5. travnja 2018.).

88. Pravo na pristup sudu nije apsolutno, već može biti podvrgnuto ograničenjima; takva se ograničenja dopuštaju implicitno budući da pravo na pristup sudu po samoj svojoj naravi zahtijeva regulaciju države, a takva regulacija može se razlikovati u smislu vremena i mjesta ovisno o potrebama i sredstvima zajednice i pojedinaca (vidi gore citirani predmet *Grkokatolička župa Lupeni i drugi*, stavak 89., gore citirani predmet *Zubac*, stavak 78., i *Stanev protiv Bugarske* [VV], br. 36760/06, stavak 230., ECHR 2012). Prilikom određivanja te regulacije, države ugovornice uživaju određenu slobodu procjene. Iako konačna odluka o pitanju poštovanja zahtjeva iz Konvencije počiva na Sudu, nije uloga Suda da zamijeni domaće vlasti u

procjenjivanju onoga što je najbolja politika u ovom području (vidi gore citirani predmet *Zubac*, stavak 78.).

89. Međutim, primijenjena ograničenja ne smiju ograničiti ili umanjiti pristup koji se pojedincu nalazi na raspolaganju na takav način ili u opsegu koji umanjuje samu bit prava. Nadalje, ograničenje neće biti spojivo s člankom 6. stavkom 1. ako ne teži legitimnom cilju te ako ne postoji razuman odnos razmjernosti između upotrijebljenih sredstava i legitimnog cilja koji se nastoji ostvariti (vidi gore citirani predmet *Grkokatolička župa Lupeni i drugi*, stavak 89., i gore citirani predmet *Zubac*, stavak 78.).

(ii) *Primjena tih načela na ovaj predmet*

(α) Je li postojalo ograničenje podnositeljeva prava na pristup sudu

90. U ovom je predmetu podnositelj zahtjeva podnio zahtjev protiv države tražeći naknadu štete zbog stradavanja njegovih roditelja u rujnu 1993. godine od strane hrvatskih vojnika (vidi stavak 29. ove presude). Prvostupanjski sud prihvatio je podnositeljev zahtjev zbog stradavanja njegove majke, a odbio ga je u pogledu stradavanja njegova oca (vidi stavak 34. ove presude). Drugostupanjski sud preinačio je prvostupanjsku presudu te je u cijelosti odbio podnositeljev zahtjev, presudivši da je objektivni rok zastare od pet godina za podnošenje zahtjeva za naknadu štete počeo teći 1993. godine (vidi stavak 38. ove presude). Vrhovni sud presudio je da se objektivni rok zastare trebao računati od 26. studenog 2001. godine, kad je podnositelj zahtjeva imao objektivnu mogućnost saznati za sudbinu svojih roditelja (vidi stavak 40. ove presude).

91. Prema tome, objektivni rok zastare za podnošenje zahtjeva za naknadu štete, kako ga je u ovom predmetu računao Vrhovni sud, može se smatrati ograničenjem prava podnositelja zahtjeva na pristup sudu. Sud stoga mora ispitati je li to pravo bilo neopravdano ograničeno.

(β) Je li ograničenje težilo legitimnom cilju

92. Sud je ranije presudio da rokovi zastare imaju više važnih svrha, a to je osigurati pravnu sigurnost i konačnost, zaštititi moguće tuženike od zastarjelih potraživanja koja bi možda bilo teško osporiti i spriječiti nepravdu koja bi mogla nastati kad bi sudovi bili prisiljeni odlučivati o događajima koji su se zbili u dalekoj prošlosti na temelju dokaza koji bi možda postali nepouzdanima i nepotpunima zbog proteka vremena (vidi predmete *Stubbings i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 22. listopada 1996., stavak 51., *Izješća o presudama i odlukama 1996–IV*, i *Nijemčević protiv Hrvatske* (odl.), br. 51519/12, stavak 40., 11. rujna 2018.). Stoga parnične stranke trebaju očekivati primjenu tih pravila.

(γ) Je li ograničenje bilo razmjerno legitimnom cilju kojemu se teži

93. Kao što je razvidno iz naprijed navedenih razmatranja, postojanje roka zastare nije samo po sebi nespojivo s Konvencijom. Ono što Sud treba utvrditi u određenom predmetu jest je li način na koji se on primjenjuje u skladu s Konvencijom (vidi *Vrbica protiv Hrvatske*, br. 32540/05, stavak 66., 1. travnja 2010.). Prema tome, da bi se mogao uvjeriti da nije narušena sama bit podnositeljevog „prava na sud“, Sud mora ispitati je li zbog načina na koji je Vrhovni sud računao objektivni rok zastare za podnošenje zahtjeva za naknadu štete povrijeđeno načelo razmjernosti (vidi gore citirani predmet *Vrbica*, stavak 71. i predmet *Osu protiv Italije*, br. 36534/97, stavak 35., 11. srpnja 2002.).

94. Sud napominje da, prema odredbi članka 376. Zakona o obveznim odnosima, potraživanje naknade štete zastarijeva za tri godine otkad je oštećenik doznao za štetu i za osobu koja je štetu učinila (subjektivni rok zastare), a u svakom slučaju potraživanje zastarijeva za pet godina otkad je šteta nastala (objektivni rok zastare, vidi stavak 46. ove presude). Stoga, kako je potvrđeno u praksi Vrhovnog suda, nakon isteka objektivnog roka zastare od pet godina, oštećenik više ne može zahtijevati naknadu štete, iako subjektivni rok od tri godine još nije istekao ili još nije ni počeo teći (vidi stavak 49. ove presude).

95. Sud primjećuje da je, u predmetima u kojima tužitelji traže naknadu štete u vezi sa smrću članova obitelji za koju su tek naknadno saznali, praksa Vrhovnog suda da se objektivni rok zastare od pet godina za podnošenje zahtjeva za naknadu štete računa od datuma kad su tužitelji saznali za smrt članova obitelji (vidi stavak 50. ove presude).

96. Međutim, Sud ne smatra nerazumnim da se, u okolnostima kada se točan dan kad su tužitelji saznali za smrt članova obitelji ne može utvrditi, domaći sudovi pozivaju na trenutak kad su imali objektivnu mogućnost za nju saznati.

97. Središnje pitanje koje je još potrebno ispitati jest je li zaključak Vrhovnog suda da je podnositelj zahtjeva imao objektivnu mogućnost saznati za smrt svojih roditelja već u studenom 2001. godine predstavljao nerazmjerno ograničenje njegova prava na pristup sudu.

98. Sud ponavlja kako njegova zadaća nije ispravljati činjenične i zakonske pogreške koje je nacionalni sud navodno počinio osim ako i u onoj mjeri u kojoj su izazvale povredu prava i sloboda zaštićenih Konvencijom. Obično nije na Sudu da preispituje pitanja kao što je važnost koju domaći sudovi pridaju nekim dokazima ili zaključcima ili ocjenama u nekom pitanju koje razmatraju. Sud ne treba djelovati kao sud četvrtog stupnja te stoga neće ispitivati presudu domaćih sudova na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije, osim ako su njihova utvrđenja proizvoljna ili očigledno nerazumna (vidi *Bochan protiv Ukrajine* (br. 2) [VV], br. 22251/08, stavak 61., ECHR 2015, i gore citirani predmet *Zubac*, stavak 79.).

99. U ovom predmetu, Vrhovni sud smatrao je da je podnositelj zahtjeva imao objektivnu mogućnost saznati za smrt svojih roditelja već 26. studenog 2001. godine jer su tada u optužnici protiv generala R.S.-a na MKSJ-u njegovi roditelji navedeni među protupravno ubijenim osobama (vidi stavak 40. ove presude).

100. Sud je ranije presudio, u kontekstu ispitivanja rokova za prigovore na temelju proceduralnog aspekta članka 2. Konvencije o nedjelotvornosti istraga smrti podnositeljevih članova obitelji, da se od podnositelja čiji su članovi obitelji ubijeni može očekivati da pokažu određenu revnost i inicijativu u informiranju o napretku istrage (vidi *Varnava i drugi protiv Turske* [VV], br. 16064/90 i osam drugih predmeta, stavak 158., ECHR 2009, gore citirani predmet *Narin*, stavak 45., i gore citirani predmet *Bogdanović*, stavak 42.). To je primjenjivo bez obzira na pravnu kvalifikaciju kaznenog djela kao ubojstva ili ratnog zločina.

101. S tim u vezi, Sud napominje da je optužnica od 21. svibnja 2001. godine protiv generala R.A.-a, u kojoj je majka podnositelja zahtjeva navedena kao jedna od žrtava, bila objavljena na internetskim stranicama MKSJ-a u nekom trenutku između 21. svibnja i rujna 2001. godine. Doista, popis žrtava priložen toj optužnici, koji uključuje majku podnositelja zahtjeva, citiran je u biltenu objavljenom u Srbiji u rujnu 2001. godine. U biltenu je navedeno da je popis preuzet s internetskih stranica MKSJ-a (vidi stavak 52. ove presude).

102. Sud također prihvaća da su optužnice podnesene MKSJ-u protiv generala hrvatske vojske za zločine počinjene u Medačkom džepu u rujnu 1993. godine izazvale veliku pažnju medija u Hrvatskoj. Vlada je dostavila članke objavljene u Hrvatskoj u tom pogledu iz 2002. i 2003. godine (vidi stavak 53. ove presude). Podnositelj zahtjeva, koji je znao da su njegovi roditelji nestali tijekom vojne operacije u Medačkom džepu u rujnu 1993. godine, nije mogao ne saznati za te publikacije. Zapravo, od sina osoba koje su nestale tijekom vojne operacije moglo se očekivati da pokaže dužnu revnost i da se obrati hrvatskim vlastima i zatraži informacije o njihovoj sudbini (vidi stavak 100. ove presude). Da je to učinio u bilo kojem trenutku nakon studenog 2001. godine, kad je protiv generala R.A.-a podignuta optužnica na MKSJ-u, a osobito nakon kraja 2002. i/ili početka 2003. godine, kad su hrvatske vlasti započele istragu zločina počinjenih u Medačkom džepu (vidi stavke 12. - 14. ove presude), mogao je saznati za štetu (smrt svojih roditelja), kao i počinitelje (vojnici hrvatske vojske). Drugim riječima, mogao je dobiti sve informacije potrebne za zahtijevanje naknade štete od države pa bi počeo teći i subjektivni rok zastare od tri godine za podnošenje zahtjeva za naknadu štete (vidi gore citirani predmet *Nijemčević*, stavak 46.). Zaista, podnositelj zahtjeva nije trebao čekati ishod kaznenog postupka protiv generala hrvatske vojske zbog zločina počinjenih u Medačkom džepu jer je država *ex lege* bila odgovorna za štetu koju su njezini vojnici uzrokovali trećim osobama (ibid., stavci 24. i 47.).

103. Međutim, kako je prethodno navedeno, podnositelj zahtjeva nije kontaktirao policiju ili Državno odvjetništvo u vezi s nestankom roditelja osim u kontekstu parničnog postupka za naknadu štete 2007. godine. Nije ni pokrenuo postupak da se proglase umrlima do 2011. godine, što je bilo nekih osamnaest godina nakon njihova nestanka (vidi stavak 43. ove presude).

104. Imajući u vidu gore navedena razmatranja, Sud smatra da način na koji je Vrhovni sud računao objektivni rok zastare od pet godina za podnošenje zahtjeva za naknadu štete u predmetu podnositelja zahtjeva nije predstavljao nerazmjerno ograničenje njegova prava na pristup sudu.

105. Prema tome nije došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije ni s te osnove.

IZ TIH RAZLOGA SUD

1. *Utvrdjuje*, jednoglasno, da su prigovori na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije dopušteni, dok je ostatak zahtjeva nedopušten;

2. *Presuđuje*, s četiri glasa prema tri, da nije došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.

Sastavljeno na engleskom jeziku i otpravljeno u pisanom obliku 11. lipnja 2020. godine u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Abel Campos
TajnikPredsjednik

Krzysztof Wojtyczek

U skladu s člankom 45. stavkom 2. Konvencije i pravilom 74. stavkom 2. Poslovnika Suda, ovoj se presudi dodaje izdvojeno mišljenje sutkinje Turković i sudaca Pejchala i Ilievskog.

K.W.O.
A.C.

ZAJEDNIČKO IZDVOJENO MIŠLJENJE SUTKINJE TURKOVIĆ I SUDACA PEJCHALA I ILIEVSKOG

1. Nažalost, ne možemo se složiti s većinom da u ovom predmetu nije narušena sama bit prava podnositelja zahtjeva na pristup sudu.

2. Spor u ovom predmetu odnosio se na jedno složeno pitanje, i to utvrđivanje početka tijeka objektivnog roka zastare od pet godina prema hrvatskom pravu za zahtjeve za naknadu štete koje su podnijeli pojedinci čiji su srodnici ubijeni tijekom rata, ali za čije su smrti saznali tek naknadno. Kako je navedeno u presudi, u tim je situacijama dobro utvrđena praksa Vrhovnog suda da se objektivni rok zastare od pet godina za podnošenje zahtjeva za naknadu štete računa od datuma kad su tužitelji saznali za smrt članova obitelji jer tek nakon saznanja za tu okolnost oštećenik može trpjeti duševnu bol (vidi stavke 40. i 50. presude).

3. Slažemo se s većinom da ne bi bilo nerazumno da se, u okolnostima kada se točan datum kad su tužitelji saznali za smrt članova obitelji ne može utvrditi, domaći sudovi pozivaju na trenutak kad su imali objektivnu mogućnost za nju saznati. Međutim, smatramo da je većina pogriješila što je nekritički prihvatila primjenu takve iznimke od strane Vrhovnog suda u ovom predmetu iz sljedećih razloga.

4. Suprotno praksi Vrhovnog suda o tom pitanju, u ovom predmetu prvostupanjski i drugostupanjski sudovi nisu utvrdili kada je podnositelj zahtjeva saznao za smrt svojih roditelja. Umjesto toga, prvostupanjski sud pogrešno je presudio da u odnosu na zahtjev podnositelja zahtjeva za naknadu štete ne može nastupiti zastara (vidi stavak 34. presude), dok je drugostupanjski sud pogrešno izračunao objektivni rok zastare od pet godina za podnošenje zahtjeva za naknadu štete od trenutka kad se dogodio štetni događaj (vidi stavak 38. presude). Vrhovni je sud stoga morao ispraviti odluke nižih sudova o tijeku roka zastare podnositeljevog zahtjeva za naknadu štete. Nakon što je odlučio da neće predmet vratiti nižim sudovima, Vrhovni sud našao se u situaciji u kojoj je taj sud bio prvi pozvan utvrditi početak tijeka objektivnog roka zastare. Budući da nije mogao sam izvoditi dokaze i utvrđivati relevantne činjenice, Vrhovni sud odlučio je računati objektivni rok zastare od trenutka kad se pojavila objektivna mogućnost da podnositelj zahtjeva sazna za smrt svojih roditelja, a ne, kako to zahtijeva dobro utvrđena praksa domaćih sudova, od datuma kad je podnositelj zahtjeva stvarno saznao za njihovu smrt.

5. Suprotno navodu Vlade (vidi stavak 75. presude), iz sudske prakse Vrhovnog suda ne proizlazi da je saznanje za smrt člana obitelji isto što i objektivna mogućnost tog saznanja. Doista, ni u jednoj presudi Vrhovnog suda o toj temi, osim u predmetu podnositelja zahtjeva, ne spominje se objektivna mogućnost saznanja za smrt člana obitelji (vidi stavak 50. presude). Primjerice, u presudi br. Rev 2617/11-3 od 11. ožujka 2014.,

Vrhovni sud objasnio je da „nematerijalna [š]teta u vidu duševne boli zbog smrti bliske osobe ne može nastati prije nego što oštećeni sazna za smrt bliske osobe, jer tek nakon saznanja za tu činjenicu po prirodi stvari može trpjeti duševnu bol“ (ibid.). Tom je presudom Vrhovni sud ukinuo presude nižih sudova u kojima se početak roka zastare računao od 10. rujna 1995. godine, kad je nađeno tijelo člana obitelji tužitelja, smatrajući da nije utvrđeno „da bi upravo ... tužitelji dana 10. rujna 1995. pronašli [njegovu] tijelo..., odnosno da bi istoga dana saznali za njegovu smrt“ (ibid.).

6. Računajući objektivni rok zastare, iznimno, od trenutka kad se pojavila objektivna mogućnost da podnositelj zahtjeva sazna za smrt svojih roditelja, Vrhovni sud stavio je podnositelja zahtjeva u nepovoljniji položaj u odnosu na tužitelje kojima se objektivni rok zastare računao od datuma kad su stvarno saznali za smrt srodnika. To je posebno problematično u ovom predmetu jer je Vrhovni sud donio zaključak, a da podnositelju zahtjeva nije nikada pružio stvarnu priliku da podnese tvrdnje o tome kada je stvarno saznao za smrt svojih roditelja. Nadalje, ni niži sudovi ni Vrhovni sud nikada nisu odgovorili na prilično detaljne tvrdnje koje je podnositelj zahtjeva u tom pogledu iznio pred nižim sudovima, a zapravo nikada nije izveden nikakav obrazložen zaključak o tome da je u ovom predmetu nemoguće utvrditi kad je podnositelj zahtjeva stvarno saznao za smrt svojih roditelja.

7. Nadalje, Vrhovni sud nekritički je zaključio da je podnositelj zahtjeva imao objektivnu mogućnost saznati za stradavanje svojih roditelja već 26. studenog 2001. godine jer je taj dan protiv generala R.S.-a podnesena optužnica MKSJ-u, a roditelji podnositelja zahtjeva navedeni su među protupravno ubijenim osobama (vidi stavak 40. presude). Ni u jednom trenutku Sud nije podnositelju zahtjeva dao priliku da pobije taj zaključak.

8. U tom pogledu, smatramo da je važno istaknuti sljedeće. Činjenica da su roditelji podnositelja zahtjeva navedeni kao žrtve operacije Džep-93 u optužnici MKSJ-a od 26. studenog 2001. godine nije značila da je njihova sudbina u tom trenutku već nedvojbeno bila utvrđena, što bi podnositelju zahtjeva omogućilo da uspješno potražuje naknadu štete za njihovu smrt. Doista, njihova tijela do danas nisu pronađena (vidi stavak 80. presude) i tek je u postupku vođenom pred hrvatskim kaznenim sudovima, koji je pravomoćno okončan 2009. godine, na temelju iskaza svjedoka utvrđeno kada i kako su zapravo umrli (vidi stavke 21. - 24. presude).

9. Čak i ako se zanemari potonja tvrdnja, u ovom predmetu Vrhovni sud nije pružio nikakvo obrazloženje za svoj zaključak. Nije razjasnio je li podnositelj zahtjeva imao ili je razumno mogao imati pristup informacijama navedenim na popisu žrtava priloženom optužnici istog dana kad je optužnica podnesena MKSJ-u ili na koji je drugi način mogao saznati za smrt roditelja do trenutka kad je optužnica podnesena MKSJ-u. Kao što smo već istaknuli, budući da je Vrhovni sud bio prvi sud u postupku koji je donio takav zaključak, podnositelj zahtjeva nije imao mogućnost pobijati ga.

10. Tek je u postupku pred ovim Sudom Vlada pokušala razjasniti je li optužnica podnesena MKSJ-u protiv R.A.-a, zajedno s popisom žrtava, bila objavljena u svibnju ili studenom 2001. godine i je li bila dostupna hrvatskoj javnosti u to vrijeme.

11. Zapravo, Vlada nije dostavila nikakve materijalne dokaze u vezi s objavljivanjem izmijenjene optužnice od 26. studenog 2001. godine na koju se pozvao Vrhovni sud i u kojoj su oba roditelja podnositelja zahtjeva navedena kao žrtve. Vlada također nije dostavila dokaze ni o kakvim medijskim izvještajima u Hrvatskoj iz 2001. godine u kojima se spominje optužnica protiv generala R.A.-a ili žrtve operacije Džep-93. Dostavila je izjavu bivšeg predsjednika Republike Hrvatske, objavljenu na internetu 2002. godine, i dva članka objavljena u političkom tjedniku, jedan 2002., a drugi 2003. godine, ali ni u izjavi ni u dvama člancima nisu navedena imena žrtava (vidi stavak 53. presude). Nema naznaka da je sam podnositelj zahtjeva ikada bio obaviješten o istrazi ili optužnicama na MKSJ-u.

12. Nadalje, čini se da identifikacijski podaci koji se odnose na žrtve operacije Džep-93 nisu bili dostupni hrvatskim vlastima sve do kraja 2002. ili početka 2003. godine (vidi stavke 12. i 13. presude). Država nije poduzela nikakve istražne korake u vezi sa zločinima počinjenim tijekom operacije Džep-93 prije listopada 2002. godine (vidi stavak 12. presude). Prema tome, da je podnositelj zahtjeva kontaktirao nacionalne vlasti i zatražio informacije o sudbini svojih roditelja, ne bi ih mogao dobiti barem prije kraja 2002. ili početka 2003. godine. Stoga bi objektivni petogodišnji rok zastare za podnošenje zahtjeva za naknadu štete istekao najranije 2007. godine. Napominjemo da se podnositelj zahtjeva 6. prosinca 2007. godine obratio Državnom odvjetništvu sa zahtjevom za mirno rješenje spora, čime je prekinuo tijek roka zastare za podnošenje zahtjeva za naknadu štete (vidi *Momčilović protiv Hrvatske*, br. 11239/11, stavak 24., 26. ožujka 2015.) (vidi stavak 29. presude).

13. Nadalje, rješenje koje je predložila većina odnosi se na ispitivanje od strane Suda na vlastitu inicijativu je li podnositelj zahtjeva mogao stvarno saznati za smrt svojih roditelja i počinitelje unutar subjektivnog roka zastare od tri godine – što domaći sudovi nikada nisu učinili u ovom predmetu. Čak i ako to samo po sebi ne bi bilo problematično, prema našem mišljenju većina je podnositelju zahtjeva nametnula prekomjeran teret zahtijevajući od njega da je stupio u kontakt s domaćim vlastima i prije nego što su vlasti dobile bilo kakve podatke o žrtvama operacije Džep-93 (to je bilo najranije krajem 2002. ili početkom 2003. godine).

14. Konačno, ne slažemo se s većinom da se sudska praksa o računanju pravovremenosti prigovora podnesenih Sudu na temelju proceduralnog aspekta članka 2. Konvencije treba primijeniti pri ocjenjivanju pravovremenosti zahtjeva za naknadu štete podnesenog domaćim sudovima (vidi stavke 100. i 102. - 03. presude).

15. U skladu s tim, prema našem mišljenju, zbog činjenice da je Vrhovni sud u ovom predmetu računao objektivni rok zastare za podnošenje zahtjeva za naknadu štete od 26. studenog 2001. godine podnositelju zahtjeva nametnuto je nerazmjerno ograničenje prava na pristup sudu. Prema našem mišljenju, stoga je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije u ovom predmetu.

Prevela prevoditeljska agencija Alkemist

European Translation Agency
ALKEMIST STUDIO d.o.o.
Miramarska 24/6, 10 000 Zagreb
OIB: 72466496524